

IGY LÉPJ AZ OLTÁR ELÉ!

BESZÉLGETÉSEK A HÁZASSÁGRÓL

IRTA

KOVÁCS SÁNDOR

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

IGY LÉPJ AZ OLTÁR ELÉ!

BESZÉLGETÉSEK A HÁZASSÁGRÓL

IRTA

KOVÁCS SÁNDOR

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

Nihil obstat. *Dr. Michael Marczell*, censor dioecesanus. Nr. 7424/1941.
Imprimatur. Strigonii die 15. Octobris 1941. *Dr. Joannes Drahos*, vicarius
generalis.

Stephaneum nyomda Budapest. Felelős : ifj. Kohl Ferenc.

ELŐSZÓ.

A házasság szent frigyét, mely az ókorban sárba-hullott, Krisztus emelte fel a vér és a féktelen ösztön szennyéből és helyezte Isten-tervezte szentségi fényébe.

A házasság szentség és nem időre kötött, felmondható, profán szerződés.

Seholsem nyilatkozik meg akkora ellentét Krisztus felfogása és a világ gondolkodása között, mint éppen ennél a pontnál.

Egy hűséges asszony panaszolta, hogy férjének semmiházi csábítója őt vádolja gorombán, amiért „boldogságának útjában áll” és nem akar válni!

Az esküvel kötött hitvesnek nincs joga férjéhez ragaszkodni, a csélcsap betolakodónak azonban szabad őt elrabolni! És a világ ezt helyesli, a cimborák, a borbarátok, az érdekismerősök, meg a felelőtlen környezet egyéb tényezői tapsolnak hozzá, mintha valóban kiveszett volna itt minden józan gondolkodás és tisztességes érzés!

Az Egyház küzd a gonosz világ eme gonosz felfogása ellen. Küzdenie kell Isten parancsára a válások, az egyke, a tisztességes külszín leple alá bujtatott egyéb kilengések ellen, amelyek a fékevesztett irodalom hasábjain, erkölcstelen színházak kulisszái közül, léha mozik vásznairól, lelkiismeretlen kezek plakátjairól áradnak pusztító hatással népünkre; s a liberális kor egy elhibázott törvényétől bátorítva mérgezi a közfelfogást.

Az itt következő beszélgetésekben elibénk tárulnak Isten gondolatai a házasságról, s szakértő kéz rámutat annak a világnézetnek szomorú következményeire, amely a házasságban elködösíteni akarja a kötelességek meglátását, s amely csak az ösztönös ember szemével néz mindent. Általános gyógyulást a szétesett családok folytán bomladozó nemzettestbe csak átható vallási megújodást hozhat, amely mind eszmei, mind gyakorlati téren megnyilatkozik. Ez a kis könyvecske is ennek a megújodásnak munkálója. Fakadjon nyomában tisztalítás és lelki béke; azok a házasulandók, akiknek kezébe bárki gondos jósága révén elkerül, ezeken a szép elgondolásokon keresztül érezzék meg az Egyház tanításának örök igazát, s ez az igazság szerezze meg számukra az igazi boldogságot.

Dr. Hamvas Endre
budapesti érseki ált. helynök.

Nehéz volna megtalálni annak a régi bölcs mondásnak gazdáját, amely azt tartja: *Tengeri útra indulsz? — imádkozzál egyszer! Háborúba indulsz? — imádkozzál kétszer! Házasságra lépsz? — imádkozzál százszor.* Annyi bizonyos, hogy nem üres kitalálás; a régi emberek nagy tapasztalata és okos meglátása sűrűsödik benne s pompásan érzékelteti, hogy alig van valami az emberiség életében, ami az egyes emberre is, a közösségre is olyan nagy és következményeiben szinte felmérhetetlen kihatással volna, mint a családalapítás. Helyénvaló tehát, hogy erről a kihatásaiban fontos, egész nemzedékek sorsát, földi és földöntúli boldogságát meghatározó és eldöntő dologról mindenki komolyan gondolkozzék; főként komolyan gondolkodjanak az érdekeltek, akiknek szent megilletődéssel kell venniök, hogy Isten örök tervei szerint beléphetnek az élet fakadása és áramlása titokzatos és annyi szépséggel telített, csudás szentélyébe.

Nincs még egy probléma, amelyről annyit beszél-nének és annyit írnának, mint a házasság. Az emberi élet folyamának tükrét sok szellő fodrozza, háború és béke váltakozó viharzása és birkózása sok kérdést felvet: kulturális és szociális igények özöne kiált és tör teljesülés után; eszmék támadnak, eszmék enyésznek; tombolhat gyűlölet, vagy izzik szen-

vedély, lángolhat égigérő érzelem, vagy feketéllik gyilkolásra kész, szomjas bosszúvágó; de van egy érzés, amely változatlanul örök: tiszta szíveknek tiszta vonzalma. A természet örök törvényszerűsége ez, Isten szép álma, nagyszerű elgondolása, amelyről, aki beszélni akar, gondoljon arra a nagyszerű jelenetre, amikor Mózes az égő csipkebokorból szózatot hallott: *oldd le saruidat és úgy közelíts ide, mert szent ez a hely!* Aki a házasságról írni, vagy beszélni akar, leoldott saruval tegye, vagyis vesse le magáról a könnyelmű és alantas érzületnek, a sárszagú és földízü gondolkodásnak minden homokját, mert szent és magasztos dolog a házasság. Erről úgy kell gondolkodni, ahogyan Krisztus gondolkodott, az egész intézményt a Krisztus szemével kell nézni és látni s ezeknek a soroknak az a célja: beszélgetni a házasság szentségéről azzal a lelkiülettal, amellyel telítve kell lennie minden katolikus embernek.

A házasság szentség, amelyben egy férfi és egy nő felbonthatatlan életszövetséget köt; s Istentől kegyelmet nyer a házastársi köteleességek hűséges teljesítésére. Az látszik leginkább célravezetőnek, ha a házasságról való katolikus felfogás áttekintése érdekében beszélgetéseink során haladunk abban a logikus elrendezésben, ahogyan azt a katekizmus iménti szavai máris le rögzítik. Leoldott saruval persze, félretéve a világtól megszokott hangot; az alantas gondolkodásnak teljes kilúgozásával. S egyszerűen és cicoma nélkül sorakoztatva fel a szavakat, jól tudván, hogy az igazság átütő ereje akkora, hogy hatása fokozására nem szorult semmiféle emberi ügyeskedésre.

Ezekben a sorokban nem egy ember véleménye található. Nem is emberi bölcsesség-kitalálta szentenciák ezek. Nem. Az örök Egyház örök igaza ragyog felénk ezekről a lapokról; igazságok, amelyeket lehet tagadni, lehet elfelejteni, lehet fitymálni, lehet figyel-

men kívül hagyni, lehet támadni; — csak egyet nem lehet: megdönteni.

Beszélgetéseink során szóba jönnek majd dolgok, amelyek talán fájdalmas rezzenést okozhatnak itt-ott. Sietünk kijelenteni: nincs szándékunkban, hogy sebet üssünk! Az igazság fájhat, de attól még igazság marad; s ha szavunk nyomán itt-ott fel is fakad talán kelletlen érzés, vagy a lelkiismeret vádoló marása; nehezteléssel senki ne tegye félre ezt a könyvet, hiszen nem emberi vélekedéseket hirdet, hanem a megmásíthatatlan krisztusi tant. Azt a tant tehát, amelyről Szent Pál olyan mély meggyőződéssel és mindent elsodró, szent hevülettel mondja, hogy „*még ha maga az Úr angyala jönne is le és hirdetne mást, egyebet annál, mint, amit mi hirdetünk,*” — annak se higgyetek, mert nem Isten angyala, csak mondja magát annak!

I.

Van annak már jó pár esztendeje, hogy nemcsak nálunk, de úgyszólván az egész világon folyik egy nagy felfedezés. Hadvezérek, államférfiak, orvosok, nevelők, újságírók, meg egy-egy népnek sorsáért aggódó egyéb tényezők jöttek rá erre a felfedezésre, amely éppenséggel nem világrengető, hanem pont a fordítottja ennek: a megrendült, inogó és eresztékiben recsegő-ropogó, sarkaiból kilendült, egyensúlyát és lelki nehezékét veszített mai világot akarja visszazökkenteni a rendes kerékvágásba. Ez a nagy vívmány: felfedezték a családot! A család fontosságát s az emberiség életében való szerepét. Rájöttek, hogy békés és boldog haladásnak, emberi közösségek nyugodt és biztos együttélésének minden becsülést és magasztalást megérdemlő alapja a család, s hogy a család ereje a nemzet ereje, a család gyengülése a

nemzet sorvadása: aki védi a családot, a nemzetet védi, s aki züllesztí a családot, sírt ás a nemzetnek.

Bármennyire öröm is, hogy felfedezték a család fontosságát, hogy vitathatatlanul kitűnő emberek szinte napról-napra ejtenek szót a házasság magasztalására, ezeket a különben jószándékú, s koponya dolgában is kitűnő embereket már megelőzték. Megelőzték csekély kétezer esztendővel. *Megelőzte a mi Urunk Jézus Krisztus!* Megelőzte azzal, hogy szigorú parancsokkal körülbástyázta a házasság szent-ségét, s állított melléje őrt: az Egyházat, hogy ölelő karral védelmezze meg. Nekünk a családot nem kell felfedeznünk. Az Egyház a reábízott rengeteg érték soraiban oltalmazza a családot, küldetésének tudatában soha nem felejtván el a krisztusi parancsot; s kárhoztat minden olyan törekvést, amely a házasság intézményét akár a mozik vetítővásznán, akár a színpadok deszkáin, akár könnyűbordázatu regények és novellák léha felfogásán át, akár a társasági élet súlytalan hangvívóinek léha bölcselkedéseín keresztül, akár a társadalmat bomlasztani akaró egyéb tényezők külön sipista-nyelvén le akarja dönteni arról a magaslatról, amelyre azt — túl a szí-vünkbe írott törvénynek elpárolhatatlan erején — Krisztus szívének a jövőndő századokért dobogó, messzi nemzedékeket átfogó jósága helyezte.

Eljárásában következetes az Egyház és nem evilági érzülettől fűtött bátorsággal, hősi küzdelemmel és elszántsággal kél a családi szentély védelmére, nem engedvén, hogy az emberi szenvedélyek mocsara, vagy a téves vélekedések bomlasztó áramlása a házasságot megfertőzze és a lelkeket eliszaposítsa. Ezért van napirenden az Egyház és az egyháziak sűrűnhallható megnyilatkozása, amellyel az egész emberiség gondolkodását hozzá akarja igazítani a krisztusi gondolkodáshoz.

Csak a vak nem látja, hogy az emberiség élte-fáját kettős tragédia rázta meg. Az egyik tragédia sujtja az egyes embert, a másik sujtja az összességet.

Az egyes embert sujtja azzal, hogy ezerszámra élnek közöttünk emberek, akik összetört szívvel ülnek egy-egy szétroncsolt, felperzselt családi tűzhely üszkös romjain, siratva eltemetett boldogságukat; akik számára éppen az az intézmény lett a boldogtalanság és a gyötrelmek forrása, amelytől pedig a szív édes vonzalmainak beteljesülését várták: a házasság intézménye. Akiknek homlokát övezte valamikor hófehér menyasszonyi fátyol, vagy mellét díszíté völegénybokréta; kezükben volt rózsacsokor, szívükben muzsikált boldogság, — de a menyasszonyi fátyolból töviskoszorú lett, a fehér rózsacsokornak csak a drótja maradt, a völegénybokréta átváltozott minden édes álmodat s vágyva-vágyott ábrándot legyilkoló törré; a kicsike karikagyűrű pedig, amelynek aranyló fénye oly édesen melegített be valamikor két ifjú szívbe, mintha nem szerető szíveket fűzne és tartana össze holtig esküdött, meleg együttesben, hanem bilincssé változott, amelynek szorításában két fogoly vergődik.

Ez az egyik tragédia.

De csak a kisebbik, mert a közösséget annyiban érinti csupán, amennyiben bárki szenvedése részvétet kelt másokban is.

Nagyobb szerencsétlenség a másik, amely abban áll, hogy az az intézmény — a házasság —, amely isteni rendelés folytán az élet fakadásának, a földkereksége benépesülésének és a nemzetek szaporodásának forrása, mintha nem töltene be ezt a hivatását. Oncélúvá vált. Lesüllyedt a fékezést nem ismerő ösztönök és szenvedélyek takarójává; s nem termőtalaja az életnek, hanem eldugaszolója, — sőt: nem egyszer veszejtője. Egy nemzetnek kell zokognia azon

a fájdalmas valóságon, hogy nálunk is vannak már nagyszámmal falvak és városok, ahol a temető nem a falvak és a városok alatt kezdődik, mint volt régente, hanem — az anyák méhénél.

Keserű megállapítás ez, de igaz beszéd, s ne csudálkozzék rajta senki, hogy valakinek az ajkán kibuggyan emiatt a keserűség, hiszen a lelkek üdvössége féltésén kívül fajtánk jövődjének sorsa is ránknehezedik. Meg kell egyszer már látni, hogy itt csakugyan létkérdésről van szó, mert az 1914-es nagyháború vérvesztesége mellett, amikor hétszázezer magyar élet virágozta be a csatatereket; Trianon mellett, amely négyfele szelte a mi szép hazánkat; a tuberkulózis és a többi népbetegségek mellett, amelyek könyörtelenül szedik áldozataikat; a gyermekhalandóság ijesztő nagy száma mellett, amely egyre-másra benépesíti a temetőket apró sirkeresztekkel, — van itt egy belső kór is, amely nagyobb ártalmára van nemzetünknek, mint az említett csapások együttevége; sorvad a családok életeréje, csökken termőképessége, s eljutottunk odáig, hogy ez a kor, amely pöffeszkedő göggel hirdeti magáról, hogy a gyermek százada, s amely farizeusi botránkozással rémülködik a pogány görögök kegyetlen szokásán, hogy a csenevész csecsemőt kitették farkasok prédájának a Taigetos hegyére, — valósággal üldözi a gyermeket, s fehérkabátos orvosok, vagy feketelelkű bábák minden mesterkedését igénybeveszi, csak hogy tőle szabaduljon. *A gyermek dugáru lett*, az anyaság pedig: mintha nem is a legszentebb fogalom volna többé, hanem megbélyegző valami. A látszat azt mutatja, hogy a régi világban a törvénytelen gyermeket sem tartották akkora szégyennek, mint a mai világban sokkal a törvényest tartják.

Pedig igaza van annak az írónak, aki egy folyóirat hasábjain fejére olvassa a felelősség nélkül élő nem-

zeteknek a fenyegető végzetet: csak az a föld marad a tettek, amelyet nemcsak katonával és fegyverrel, de családdal és gyermekkel tudtok megszállani, csak az a föld marad magyar, amely szaporodó magyar családok otthona. (P. Varga László S. J.)

Mennyit beszélnek manapság nemzeti érzésről, hazafiságról, szebb jövődőről, meg igazán tiszteletreméltó egyéb dolgokról; s közben elfelejtik, hogy a legfőbb nemzeti érdek a család termőképesességének fokozása; a legnagyobb hazafiúi tett a magyar földnek emberrel való befásítása.

Beszélhet valaki dobogóról mégoly tüzes hazafisággal, gargarizálhat öblös hangon pompás ígéket, írhat köteteket nagyszerű tollal szépséges eszmékről, az igazi hazafi mégis csak az marad, aki a családi tűzhely velejárójaként vállalja a legnagyobb s egyben a legszentebb kötelességet: önmaga boldog átadását Isten terveinek valóra-váltására, hogy rajta is, benne is, általa is legyen meg az Isten örök akarata. Ez a kor kereszténynek mondja magát, sokan napijárföldet is megtesznek, csakhogy igazolhassák is ezt pecsétetes írással, — ugyanakkor a lelkek özöne sorvad egy sötét bűn terhe, a beszüremkedett pogány szellem termékének súlya alatt, amelynek *szédítő szakadéka elnyeléssel fenyeget nemzedékeket; amelybe kicsorbul a gyóntatószék s beletévelyedik a lelket és nemzetet egyaránt féltő és menteni akaró lelkiismeret!*

Egyetlen tekintetre áttetsző, hogy nagy érdekek fűződnek a lezüllesztett, az értékét és szépségét vesztett család felemeléséhez. De legelsősorban fel kell emelni ezt az intézményt az Istentől kijelölt magaslatra és méltóságra azok szemében, akik az Úr oltára elé készülnek, hogy holtig tartó szent esküvéssel a legnagyobb földi jót: az életet áldozzák egymás boldogítására s akiknek Istentől rendelt hivatása, hogy az élet fakasztói legyenek ezen a földön. Akiknek

tehát küldetésük van, hogy rajtuk keresztül áradjon az élet és megújuljon a föld színe; s rajtuk keresztül áradjon és erősödjék boldog mennyországot benépesítő tényezővé a katolikus szent hit.

Ennek a meggondolásnak jegyében tisztelettel és csudálattal kell megállani a Teremtő-Isten ama remeklése előtt, hogy az embert férfiúvá és nővé teremtette. Beoltá az emberbe a legszebb s egyben a legszentebb dolgok egyikét, a vér szavát, amely megmutatkozik a szívnek édes vonzalmában s kiverődik a költőtől megénekelte abban a nagyszerű és folyton ismétlődő, csudálatos tényben, hogy a megszentelt házasságban élők eszközökké válnak Isten kezében, hiszen két szívnek együvéssimulásából sarjad a harmadik, meg a többi szív.

Érdemes hallgatni, hogyan beszél erről egy szellemes francia püspök, *Bougaud* Emil:

— A szív először mindenkire bizalommal és jóakarattal közelít. Azután a tömegből kiválasztja azokat, akiket jobban megismert. Majd szűkebbre szorul a kör s az ismerősök közül kevesebben, csak a meg-hittek maradnak, a barátok. S ismét körülszűr, a kör bezárulni készül s ott állanak a szülő, a testvér, a rokon; de ezzel nincs meg minden, mert jön egy pillanat, amikor a szív talál valakit, aki nem testvér s nem rokon, hanem több ennél, akinek az érzelmek magaslatának tetőpontjára érve azt mondja: *téged szeretlek, téged egyedül, téged örökre!*

Nagyképűség volna riadozni a fiatalok egymáshoz való vonzalmán. Az élet rendje ez, amelyen nincs mit megütközni, hiszen igaza van a költőnek: a virágnak megtiltani nem lehet... s igaza van az újabbkori rigmusnak is, amely azt tartja, hogy nem lehet azt parancsolni senkinek... Nem véték ez mindaddig, amíg megmarad az érzelmek síkján és át nem csap tilos területre; jószándékú emberek, ideálistelkű

fiatalok oly szentnek és tisztának érzik ezt a vonzalmat, hogy vágyódnak vele Isten színe, az oltár elé, hogy Krisztus papjának áldását vegyék; s tegyenek szent esküt: *holtomig, vagy holtodig el nem hagylak*, Isten engem úgy segéljen, hiszen *téged szeretlek, téged egyedül, téged örökre!*

II.

Fontos, hogy a házasságot mindenki a Krisztus szemével lássa. Erre az Anyaszentegyház tanít meg bennünket s akkor lesz helyes fogalmunk erről, ha legalább főbb vonásokban tisztán látjuk a legfontosabb igazságokat.

Legelső tudnivaló, hogy *a házasság szentség*. Tehát: nem üzlet, nem kaland, nem próbálkozás, nem játék, nem szórakozás, nem nyereszkedési lehetőség, nem összeköttetések teremtetése, hanem szentség. Amely életszövetség lévén, bizonyos szempontból nézve szerződésnek is mondható, de itt nem két embernek bármikor felmondható szövetségéről van szó, hiszen sokkal többen vannak itt érdekelve, mint ketten. Nemcsak egyesek, hanem egész nemzedékek élete és üdvössége függ tőle, kihatása messzi távlatokba nyúlik, miértis a felelősség érzetének rá kell nehezednie mindazokra, akik egy házasság létrejöttén közreműködnek.

A házasság szentség lévén, az Egyház illetékesége alá tartozik. Az állam megteheti s meg is teszi, hogy a házasságkötésből származó jogi következmények biztosítása miatt számbaveszi az egybekelteket, de nem akar — és nem is akarhat — beleszólni az Egyház szentségosztó tevékenységébe. Az Úr Jézus azt mondotta a poklosságtól szabadult betegeknek: *menjeteek, mutassátok meg magatokat a papoknak!* Tehát nem azt mondotta, hogy mutassátok meg ma-

gatókat a polgármestereknek, az írástudóknak, a fari-zeusoknak, hanem a papoknak! Szent dolog a szív vonzalma, de bármily szent is, könnyen változó; székes tehát isteni áldás, hogy a rosszrahajló emberi természet meg ne fertőzze s ezért emelte az Úr Jézus a ószövetségi házassági intézményt szentségi méltóságra, egyvonalba az Oltáriszentséggel. Ezért beszél róla úgy, mint „*isteni szövetség*”-ről, mint „*nagy titok*”-ról s ezért mondja róla Szent Pál olyan szépen:

— Az asszonyok engedelmeskedjenek férjeiknek, mint az Úrnak, mert a férfiú feje az asszonynak, mint Krisztus feje az Anyaszentegyháznak!

— Férfiak, szeressétek feleségeket, mint Krisztus is szeretete az Anyaszentegyházat és önmagát adta érte! Úgy kell a férfiaknak szeretniök feleségeket, mint önnöntestöket!

— Ezért az ember elhagyja atyját és anyját, és feleségéhez ragaszkodik és ketten egytestté lesznek.

— Nagy titok ez! Azért kiki közületek úgy szeresse feleségét, mint önnönmagát, az asszony pedig félje az ő férjét! (Ef. 5. 22—33.)

Igy aztán megértjük, hogy már az első keresztyének előtt nagy becsben állott. Ez a szentpáli gondolkodás látszik meg azokon az őskeresztyény idők-ből ránkmaradt zománcozott kupákon, amelyeken férfi és nő látható, amint kezetfognak; köztük pedig az Úr Jézus, aki megkoszorúzza őket. Az is előfordul, hogy a kép alatt ez olvasható: *élfetek Istenben!* Már antiochiai Szent Ignác egyik levelében olvasható, hogy a házasságot a püspök jóváhagyásával kell kötni. Ez a Szent Ignác az apostolok kortársa volt. Az első keresztyény századokban csakugyan úgy kötöttek a házasságot: a püspök színe előtt, utána szentmise következett, amelyen az új hitvesek megáldoztak.

Mivel a házasság szentség, ebből észszerűen következik, hogy felvételét az Anyaszentegyház bizonyos feltételekhez kötheti; és köti is. Bizonyos tilalmi szabályokat állít fel, hogy kik nem léphetnek házasságra s még azok számára is, akik között nincs semmi házassági akadály, bizonyos időben külön engedélyhez fűzi a házasság megkötését. Nem léphetnek házasságra egymással közeli vérrokonok, vagy egyéb kötelék révén egymáshoz közelállók, előfordulhat bizonyos egyéb kapcsolat is, amely nehezen áthidalható akadályt jelent. Ha valakinek ebben a tekintetben kérdeznivalója van, bármely főtisztelendő úrtól kaphat eligazítást. *Illendő is, hogy házassági ügyben valaki idejekorán maga plébániai hivatalához forduljon s nem lehet eléggé hibáztatni némely fiataloknak érthetetlen járattlanságát, hogy az utolsó percben kapkodnak; és szaladgálnak a plébános úrhoz.* Van tilalmi idő is: adventi, vagy nagybőjti szentidőben nincs megengedve ünnepélyes házasságmegáldás!

Az üdvösség rendjében az a szabály, hogy a szentségek felvételéhez készülni kell. Mennyi előkészületnek kell megelőznie a keresztség szentségét, ha azt valaki felnőtt-korban akarja felvenni! Az első szentgyónást és szentáldozást heteken át tartó mindennapos oktatás előzi meg. A házasság szentségének felvételéhez még alaposabb és még komolyabb készüllet szükséges, hiszen egy életre szól s ha valaki ezt könnyen veszi, jóvátehetetlen hibát követhet el.

A házassághoz való előkészület kettős. Ha magát a szentséget nézem csupán, akkor áll ez az előkészület abban, hogy a jegyesek házasságkötés előtt szentgyónáshoz járulnak, hogy még-bizonyosabban tiszta lélekkel léphessenek az oltár elé, lévén, hogy e nagy szentség felvételéhez meg kell szabadulni minden halálos vétectől. Ajánlatos ezt a szentgyónást aznap reggel elvégezni, amikor a házasságkötés történik.

De a házassági előkészülethez tartozik a fiatal élet egész megszentelése, ami azt jelenti, hogy a házasságkötés előtti életmód is feleljen meg a keresztény katolikus erkölcsi elveknek. Romokra nem lehet építeni: bűnben és fertőben fürösztött élet nem alkalmas előkészület boldog és istenes házassághoz. Milyen szörnyű, és siratnivaló ellentét: egy kiélt ifjú, akinek csak a neve az, hogy ifjú, hogy „fiatalember” — s egy hófehérlelkű menyasszony! Milyen orcapirító vakmerőség kell hozzá, hogy valaki roncsolt idegzettel s rengeteg mézet meglópvá jelentkezzen egy tiszta leányszoba küszöbén szerelmet színlelve! Szinte újong az ember lelke arra a gondolatra, hogy az Anyaszentegyház erkölcsi elveinek koraifjúságtól kezdődő tisztelőben tartása mennyire kipróbált alapja s orvosok és komoly nevelők részéről is mennyire megkövetelt előkészülete a házasságnak! Legyen szabad utalni éppen a legújabb idők nagynevű ideggyógyászainak egybehangzó megállapításaira, akik a mai kor házassági életében elég sokszor mutatkozó zavarok keletkezésének okát szinte kizárólag abban látják, hogy a szenvedélyek és az ösztönök zabolázásától gyakorta riadoznak manap az emberek. Öröm látni, hogy *a vallásos felfogás és a komoly orvosi vélemény ebben a tekintetben is egysíkon halad!*

A komoly előkészületnek van még egyéb kelléke is.

Egészen érthető, hogy házasságra kerülván a sor, megbeszélés tárgya: mennyi a leendő férj jövedelme, lesz-e mit aprítani a tejbe, minők az összeköttetései, családja talán rendelkezik-e szépecsengő, történelmi névvel. S a menyasszonynak mennyi a hozománya, van-e és minő a kelengyéje, beszél e nyelveket, ért-e muzsikához, meg a többi; de alig kerül szó arról, hogy a vőlegénynek nem elég a férfias kiálláshoz a vattázott váll, mert egyéb valami is kelléke a férfinak; hogy ért-e maga szakmájához, s van-e becsülete felet-

tesei, s alantasai szemében. S hogy a menyasszony bármilyen folyékonyan kotyog is franciául, vagy bármilyen jól tud is markolászni a zongorán, vagy akár tudja még oly jól azt is, hogy milyen keztyű illik dél-előttre, s milyen délutánra, s hogy ívelt szemöldökhöz „megy”-e a vidraszínű harisnya, nem ér az ilyesmi egy ütöt taplót, egy irgalmas kiáltást sem, ha nem tudja vinni a háztartás gondjait, ha nem tud főzni, sütni, vasalni, a kis jövedelmet helyesen beosztani, meg egyebeket.

Bizonyos, hogy házasságkötés előtt sokmindent tisztázni kell, s ha bármiben hiány van, a hiányt idejekorán pótolni. Nem lehet eléggé hibáztatni sok fiatal teremtésnek azt a naiv elgondolását, hogy csupán a szív vonzalmában látja a lényegét, s ha ez megvan, egyebekre már nem fektet nagy súlyt. Tagadhatatlan, hogy ez fontos tényező, sőt elengedhetetlen kellék, amelynek hiánya rengeteg tragédiának okozója lehet, de nagyon megszívlelendő a régieknek az a bölcs mondása, hogy *ahol a nyomor bekopogtat az ajtón, ott a szerelem kimegy az ablakon*, hamar kámforrá válik.

Az is figyelmet érdemlő körülmény, hogy a házasságkötésnél a fiatalok legyenek tekintettel a szülők vélekedésére is. Nagyon jó gyakorlat udvarolni ké-szülő fiatalemberek számára elsősorban a szülők bizalmának megnyerése, mert érthető és természetes valami, hogy egy gyermek ilyen fontos lépésnél mint a házasságkötés, elsősorban szüleire hallgat. Indokolt is ez, hiszen senki nincs annyi jóakarattal egy gyermek iránt, mint a szülei ház, a szülők tapasztalata már kipróbált lehet, az ő szemük sokkal többet meglát, mint egy érthetetlen révületbe esett fiatal tekintet; nem is szólva arról, hogy van igaza a nótászonak, amely azt tartja, hogy „szerelmesnek magyarázni nem lehet”. Nagyon helyesen járnak el a fiatalok, ha hall-

gatnak és szótfogadnak szüleik okosító szavának, ha engedelmeskednek nékik, vagy legalábbis: vitás esetekben felkérik tanácsadónak az őket jólismerő és szintén elfogulatlan, nekik mindig csak jótakaró plébános urat.

Ebben a tekintetben azonban számolni kell némely szülőnek érthetetlen idegenkedésével. Előrebocsátjuk, hogy sok szülei akadékoskodásra könnyű mentséget találni; nagy enyhítő körülmény itt is a szeretet. Egyik-másik szülő annyira nem akar megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy gyermeke szíve más előtt is kitárul, hogy valósággal féltékenyvé válik, anélkül, hogy ezt sejtene is. Így alakul ki aztán egy meglehetősen áldatlan helyzet, amikor az anyós gyermeke elrablóját látja menyében, vagy vejében.

Kiváltképpen szót kell emelni az ellen a beteges felfogás ellen, amely egy-egy készülő frigynél anyagi szempontok mérlegelését mindennél fontosabbnak tartja. Hány meg hány plébánián előfordul, hogy egy-egy szegény leányka bekopogtat lelkipásztorához és csendesesen elzokogja, hogy:

— Szeretjük mi egymást nagyon, de a Feri szülei ellenzik a dolgot, mert én szegény vagyok.

S a plébános úr megkérdezi:

— Mitek van, leányom?

— Van házunk, meg egy kis szőlőnk, hiszen tesszik tudni; s vagyunk rá testvérek kilencen...

— És a Ferinek?

— Nekik több van: az apjának van három hold földje is, meg háza is persze, s testvérek rá szintén kilencen...

Hát ez az!... Az a három hold homok az a világraszóló vagyon, amely miatt egy öregasszony hétszámra kelepel és valakit „tesz a, vesz a szóra”, mert nagyfia nem a bíró lányát viszi a házhoz menyecskének. De ne gondolja senki, hogy ez a felfogás csak egy-

szerűeknél lehet; bőséges példát termel rá az élet, hogy igen gyakran egy-egy, — elismerjük: nagy munkával és sok verítékkal megszerzett diplomát, — ezerholdas menyasszonnyal akar kárpótoltatni némi szülői vágyalom. S ha ez nem következik be, alsó-felső szomszédnak, villamoson útitársnak, komasszonynak, s jóbarátnőnek van mit hallgatnia: a sirámoknak se vége, se hossza, amelyek aztán mérgezői lehetnek egy fiatal pár házassága boldogságának.

Már ezekből is érthető, hogy a házasság szentségéhez egyéb valami is kell, amit közkeletű szóval így lehetne nevezni: *lelki staffirung*. Bizonyos adottságok és megfontolások, amelyek igazolják, hogy kellő komolyság s ennek a fontos lépésnek szükséges mérlegelése áthatja a házasulandókat. A családi tűzhely megalapításához nem elég csak egyszerű számvetés, ehhez a természeteknek, a hajlamoknak, főleg pedig a jószándékoknak olyan összesímulása és egybehangolódása szükséges, hogy még oly nagy emberi gyarlóságokkal számolva is, zavartalan együttélésre, békés és boldog összeöregedésre reményt nyujthassanak.

A legtöbb vőlegény azt hiszi, hogy az ő menyasszonya valóságos angyal, maga a cseppentett jóság; a vőlegényről pedig szentül hiszi menyasszonya, hogy az valóságos arkangyal, akinek csak a lángpallos hiányzik kezéből, különben odaillénék a paradicsom kapujába kerubnak; — s elfelejtik, hogy az angyalok sem nem házasodnak, sem férjhez nem mennek, ők tehát emberek és mert emberek, gyarlók, hibákkal tetézett, esendő teremtések. Hiba, hogy a házastársak inkább várakozásokkal vannak eltelve egymás iránt, mint azzal a szándékkal, hogy szeretetben, megbocsátásban, elnézésben, türelemben, megértésben, figyelmességben rálicitáljanak egymásra. S ha kívül, hogy talán csorbulás van a férfijellemben, vagy hiányzik a női gyöngédség és kellem varázsa, egyszerre

megvan a nagy-nagy csalódás és kipottyan az ajkán egy-egy könnytől harmatos zokszó: *nem így gondoltam!* ...

Szép az, ha a házastársak együtt járnak sétálni, látogatóba, szórakozni, de keveset ér ez, ha nem tudnak együtt imádkozni, együtt szentmisét hallgatni, az áldoztatórácsnál egymás mellett térdepelni, együtt túrni, s együtt remélni. A lelkek egybehangelődését ezek a tényezők adják meg, ezekre kell tehát a főszólyt fektetni.

III.

A házasságról szólva lehetetlen elmellőzni, hogy szóljunk egy meglehetősen sűrűn előforduló, beteges tünetről: a házassági hűség elhomályosulásáról. A katékizmus azt mondja, hogy a házasság egy férfinak és egy nőnek életszövetsége, s ez a meghatározás magában foglalja, hogy sem egyidejű, sem folytatólagos többnejűség, vagy többférjűség nincs megengedve.

Nincs téma, amely társaságban is, ujságokban is olyan élénk megvitatás tárgya volna, mint a válás problémája. A mai kor, amely az emberi öncélúságot iratlanul is szentesítette, s amely semmi fegyelmezettséget és önzetlenséget nem akar és nem tud elismerni, riadtan szisszen fel egy-egy szerencsétlen házasság láttán, s megvádolja az Egyházat szívtelen-séggel és kegyetlenséggel és arról beszél, hogy férfinak és nőnek egymáshoz való kapcsolatát könnyebb és szabadabb módon kellene szabályozni, mint a felbonthatatlan frigy. Sokszor még jószándékú emberek is beleesnek ebbe a hibába, hogy vádoló szóval illetik az Anyaszentegyházát, elfelejtve, hogy a házasságot illetően az Úr Jézus Krisztus az elválasztás jogát fenntartotta magának: amint kitűnik

ez az Ő szavaiból: „*Amit Isten összekötött, ember azt szét ne válassza*”. Megtörténhetik és meg is történik, hogy valamely házasságnál ítélkezik egyházi bíróság és kimondja, hogy egy frigy érvényesen nem jött létre, de egyszer érvényesen megkötött házasságot semmiféle földi hatalom felbontani nem tud. *Csak a halál!*

Egyszerű meggondolás világosan elénk állítja, hogy minő alapokon nyugszik Krisztusnak ez a rendelkezése.

A házasság intézményét megteremtő három szócskát már hallottuk: *téged szeretlek, téged egyedül, téged örökre!* Aki igazán szeret, nem tud megosztózni. Nem lehet félig, vagy csak a szívnek bizonyos hányadával szeretni valakit, s nem szeret igazán, aki tud szeretni felmondásra. Igaz, hogy az ember gyarló, és „kél és száll a szív viharja”, láthatunk viharos szerelmeket gyűlöletté ecetesedni, de ez nem természetes valami, éppen a természetestől eltérő dolog. Mít szólna egy jegyespár ahhoz, ha esketési beszédben egy pap olyanforma szavakat intézne hozzájuk, hogy ha majd elszáll szívükből a szerelem, akkor se gyűlöljék egymást?! Mi szólnánk ahhoz, ha a jegyesek szülei azzal lepnék meg a fiatalokat: válás esetén miképpen egyeztek meg a vagyonon?! Eme gondolatoknak még csak a távoli árnyéka is zavarólag hat; aki igazán szeret, nem is gondolhat arra, vagy legalább is csak a halállal gondol arra, hogy el kell szakadnia attól, akit szeret; úgy ahogyan a szív törvényéhez olyan pompásan simuló esküvői szavak mondják: *holtomig, vagy holtodig el nem hagylak*.

Lássuk egy kissé közelebbről, hogy mennyi igazság van abban a vádban, mintha az Egyház szívtelen volna és kegyetlen, mert nem engedi meg, hogy azok, akik szerencsétlenségükre s minden jó embernek őszinte sajnálatára rosszul sikerült házasság nyügé-

ben vergődnek, odébbálljanak, s újabb frigyre léphessenek. Nem győzzük eléggé hangsúlyozni, hogy semmi nem áll tőlünk olyan távol, mint amúgy is nyugtalan és zavart lelkiismereteknek fájást okozni, az itt következő dolgok tehát minden él nélkül papírra vetett, egyszerű ténymegállapítások.

Az Úr Jézus egyszerűen felbonthatatlannak rendelte a házasság szentségét, ezen tehát nincs vita, ez ellen nincs fellebbviteli fórum, ezzel szemben embernek csak egyetlen tennivalója lehet: egyszerűen tudomásul veszi, s ehhez igazodik. Kár volna azon rágódni, hogy Krisztusnak a házasság felbonthatatlanságát illető megnyilatkozása első tekintetre szűkszavúnak látszik: *amit Isten összekötött, ember azt szét ne válassza*, s hogy: *Mózes megengedte az aszszonynak váláslevelet adni, én pedig mondom nektek, hogy aki egy elváltat elvesz, házasságtörést követ el, paráználkodik*, de nem szabad elfelejteni, hogy az Úr Jézus egyetlen megnyilatkozásában sem szószátyár, s a törvénynél sohasem lényeg a bőbeszédűség, hanem a világosság, az érthetőség. Az Oltáriszentséget egyetlen mondat teremtette meg: *ez az én testem!* A bűnbánattartás szentségét is csak egy mondat: *akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak!* A házasság szentségénél is ennyi megnyilatkozás bőségesen elég ahhoz, hogy Krisztus elgondolását megláthassuk belőle. Nem is szólva arról, hogy az isteni Felség, így szokott beszélni: legyen világosság és lett világosság, s nincs rajta mit csodálni, hogy elgondolásait nem indokolja, s nem kér helyeslő bólintást hozzájuk emberektől.

Nincsen házassági elválás: először is a férfi érdekében; másodszor a nő érdekében; harmadszor a gyermek érdekében.

A férfi érdekében.

Tudjuk nagyon jól, hogy az isteni elgondolás szerint a férfi számára a nő hűséges élettársat jelent, aki megosztja vele a kenyérküzdelem keserves gondjait. Amit Madách: Az ember tragédiájában egy színváltozást leírva egyetlen odavetett mondattal így fejez ki: „Éva lugost csinál”, ezzel nagy igazságot mond. A nő hivatása, hogy a napi gondok közt elfáradó férfi számára hús lugas legyen a családi otthon, s a nő a maga érzelmes és segíteni kész lelkével oszlassa el a férfi homlokáról a kenyérkeresés gondjait, simítsa el a redőket, s adjon kárpótlást gyöngédségével a kapott sebekért. A férfinak kell valaki, akiben megbízhat; aki előtt lelkét kiöntheti; aki előtt megmutathatja igaz benső mivoltát, mert még olyan nagy gyarlósága sem fog útalkozást kiváltani, hanem megértést, szánalmat és segíteniakarást; sőt együttérzést, becsülést és tiszteletet. Milyen nyugalom a férfi számára, hogy a nőt nemcsak a pap stólája fűzte hozzá, nemcsak a szent eskü szava, még kevésbé az érdek, hanem Krisztus parancsa is mellette tartja, s nem kell attól aggódnia, hogy egy szép napon üres lesz a fészek, s elrepül belőle éppen az, aki a fészek melegségét biztosítani tudja.

A férfi a kenyérkeresés tülekedésében sok időt tölt a családon kívül. Milyen megnyugtató biztosíték számára, hogy annál inkább családjának szánja egész életét a nő. A nő útját nem tudja ellenőrizni, de nyugtatja, hogy azt hozzá nemcsak a szívnek múló érzései, fellobbanó és ellángoló kitörései kötik, hanem a szentségi házasság felbonthatatlan kapcsolata.

A nő érdekében.

Amikor egy nő házasságra lép, számára ez bizonyos tekintetben életbiztosítás is. Az az egészséges társadalmi berendezkedés, ahol a nő mentesülhet a kenyérkeresés gondjától. Nagyon sok nő éppen azért nem törekszik kenyérkereső pályára, mert hiszi, hogy eljön majd az a valaki, akit Isten rendelt számára; s elébeáll, szemébe néz és kiönti előtte szíve szent szándékát, hogy oltárhoz vezesse. S ezért a férfiért a nő lemond mindenről, csakugyan elhagyja atyját és anyját. Odaadja az Arany Jánostól olyan szépen megénekelt becsületes nevet, lemond őseinek mégoly szépen hangzó, talán történelmi, fényes haditettek, s előkelő közszereplés révén tiszteltté tett családi nevé-ről, s felveszi helyette nem egyszer egészen szürke és prózai nevét egy idegen férfinak, akiben bízik, mert hiszi róla, hogy szent előtte az eskü szava, jellemességére tehát építhet. Feláldozza ifjúságát gyermekeiért, nagyon sokszor szépségét, sőt egészségét is; de nem sanálja orcája rózsáit, mert egy benső sejtelem azt súgja neki, hogy az a férfi, aki oltárhoz vezet, egy életen át kitart mellette, hűségesen szeretni fogja; s szeretni fogja még akkor is, ha jártában-keltében talál is szemre különbeket, korra fiatalabbakat, s a bűnös szenvedély ösztöne számára kíváncsiabbakat.

Kopogtassuk ki a női szíveket és kérdezzük meg rendre: nyugodtan mentek volna-e esküvőre azzal az érzéssel, hogy az a férfi, aki oltárhoz vezet, néhány esztendő múlva magukra hagyja?! Vibrált volna-e szívükben boldogság az anyaság titkának első megsejtése édes izgalmában, ha arra gondoltak volna, hogy a fakadni készülő élet csak az ő terhük lesz, mert a férfi megugrik mellőlük!? A válasz bizonyára egybehangzó s amellet szól, hogy a női szív nyu-

galmát nem adja meg semmi, csak a felbonthatatlanság biztos tudata.

Fel kell tenni a kérdést, hová tűnt el sokak lelkéből az a gyakran hangoztatni szokott lovagiasság? Mert mégis csak van elgondolkodni való azon az eseten, melyet *Bangha Béla* így mond el a kitűnő *Uj Nemzedék* egyik régebbi számában:

„Fiatal, halványarcú, finomvonású úrinő. Előadja panaszát. Az ura orvos. Van egy kilencéves fiúk. Az asszonykának nem volt hozománya s az orvosnak most szűkös a keresete. De az orvos mostanában megismerkedett egy gazdag asszonnyal s az a „felesége” szeretne lenni. Az orvos ingadozik, mert szereti a feleségét és gyermekét s mert még egy kevés kereszténység is szorong a lelkében. Végre azonban kijelenti a halovány, fiatal asszonynak:

— Fiam, ez így nem élet! Váljunk el... Én elveszem a gazdag asszonyt. Magának meg apanázzst fizetek. Maga is jobban jár vele. Titokban pedig találkozhatsz, ahányszor akarunk...

Az asszonyka kétségbeesve jön tanácsért. Álljon ellen? Az ura kijelentette, hogy akkor bosszút áll és pokollá teszi az életét. Két háztartása lesz... A rokonok is mind ostromolják, álljon félre az útból. Máris pokol a helyzete. Mit tegyen?

Mit tégy, szegény halványarcú, finomvonású asszony? Állj ellen és ne csak a magad becsületéért és ne is csak a keresztény erkölcstörvény becsületéért! Állj ellen, mint kitett őrszeme a magyar családi élet fenyegetett várának, mint védője a nemzet és a társadalom legősiabb alkatelemének! Állj ellen, nehogy a keresztény Magyarország legvégső erődítése: a család, a magyar anyák becsülete prédául essék a mindent legyőző önzésnek, durvaságnak, mammonizmusnak. *Aki a család szentségét, a házasság felbonthatatlanságát kikezdi, aki akár könnyelmű,*

házasságtörő szerelmeknek, akár a nyomorult pénznek alárendeli a családi élet szilárdságát, ingathatatlan biztosságát: hazaáruló. Aláásója a nemzeti erkölcsi életnek, az ifjúság egészséges fejlődésének, a magyar társadalom becsületének. Nem is beszélve arról, hogy pogányul kegyellen, lovagiatlan és komisz eljárás: a gyenge nőt, a hűséges asszonyt, az utcára lökni, kegydíjas kitarottként kezelni, miután tíz évvel ezelőtt örök hűséget, lovagi támasznyújtást esküdött neki.

A leányszobák hófehér álmaiból kicsalogatni egy liliomlelkű gyermeket azzal, hogy *holtomiglan-holtodiglan* tartó hűségben egymáséi és csakis egymáséi leszünk, s aztán egy harmadik kedvéért, avagy a pénz szerelméért „kiútáltatni” a házból; ezer apró bosszantással kényszeríteni, hogy fáradjon el az ellenállása és „álljon félre az útból”, mert hát hitesura új, házasságtörő viszonyt akar „törvényesíteni”, — a jellemtelenség netovábbjal!”

Megrázó szavak, az élet termelte megrázó esettel kapcsolatban s ki ne adna igazat ennek a feljajdulásnak!

A gyermek érdekében.

Mit szóljunk, ha arra gondolunk, hogy mi vár a szülők elválása után a gyermekekre!? Árvák látára könny szökik szemünkbe, s ugyanakkor a mai kor emberei mesterségesen tesznek árvákká gyermekeket egy szerencsétlen házassági törvénnyel, az elválás lehetőségével. Gyermekeket, akiknek él apjuk is, anyjuk is, de a törvény értelmében különválhattak. Gárdonyi Géza azt mondja valahol, hogy a gyermeknek azért van két keze, hogy egyikkel megfogja az anyja kezét, a másikkal az apjáét. Hozzáfűzhetjük: jaj annak a közösségnek, amely lehetővé teszi, hogy picinyke gyermekek akár az apa kezét, akár az anya kezét hiába keressék!

Köztudomású dolog, hogy nincsen tehetetlenebb valaki, mint egy gyermek, akinek testi-lelki egészséges kifejlődése szempontjából családi tűzhely, szinte az apai és az anyai test melegére van szüksége. Ezernyi példa mered elénk; mind azt mutatja, hogy még úgynevezett jó családokból is megdöbbenően ferdelelkű gyermekek kerülnek ki; milyen lesz az a gyermek akkor, ha nem ép családból nő ki, hanem egy megcsorbuló családi tűzhelyből?

Érdemes meghallgatni egy ilyen csonka tűzhely virágát, aki joggal elzokoghatja magáról a költő szavát: fészekből kiesett virág a nevem! Mit mond ez a gyermekszív? A tisztelendő úr kérdéseire ez a tízesztendő kisleány így mondotta el apró kis életének szörnyű tragédiáját:

— Apám Pozsonyban él, anyám Brassóban; évek óta külön. Sem az apám nem engedi, hogy anyámnál lakjam, sem anyám nem egyezik bele, hogy apámnál legyek állandóan; azt határozták, hogy ide adnak zárdába, mert ez a város egyforma távolságra van Brásótól is, Pozsonytól is. Karácsonykor apámnál lehetek, a húsvéti vakációt anyámnál töltöm, egész nyáron itt a zárdában, s amikor apámnál vagyok, nem hallok mást, csak azt, hogy milyen becstelen valaki az én anyám, s amikor anyámnál vagyok, folyton arról van a beszéd, hogy az apám igazi talpig csirkefogó...

Amíg ezeket mondotta, a könny csak úgy omlott mindakét szeméből, s milyen jó lett volna az egészet hangosfilmre venni, hogy láthassa ország-világ: minő gyümölcsei vannak a gyermek szempontjából a házassági elválásnak.

Vagy érdemes gondolni arra a másik históriára is, amely szintén tele van tanulsággal! Az egyik házasságból 22 esztendő után odébbállott az apa. Hivatásában útjába került valaki, akire szemetetett, s emiatt

hagyta ott családját s négy szép gyermekét. A nagyobbik gyermek már húsz esztendős volt, intelligens, jókiállású, szépnövésű valaki, akinek lelkébe rettentő fájdalommal hasított bele atyjának égbekiáltó hitványsága. Szégyelt az emberek közé menni, szinte lopva járt el még szentmisére is. Diákkori hittan tanára volt az egyetlen, aki előtt megnyílt a szíve és elkeseregte néki, hogy milyen kavargó örvényt nyitott meg lelkében családjuk válsága.

Elkövetkezett a búcsúzás pillanata. Az apa elhurcolkodott családjától, s a búcsúzásnál a nagy fiú, ez a kedves jogászygyerek, csak ennyit mondott apjának:

— Imádkozzék, édesapám: el ne felejtsem, hogy azért csak édesapám; s egyszer számon ne kérjem, amiért világ szégyenére elhagyta az anyámat!...

Az apa kissé meghökkent, de a megrendültség minden külső jele nélkül csak ennyit válaszolt:

— Nem baj, fiam, ha számonkéred is! Mindig töltött revolverrel járok, s egy ólomgolyót én sem sajnállok majd tőled!...

Magyarázat nem kell: ezt a családi csendéletet a házassági elválás lehetősége termelte ki, s ehhez hasonló, épílyen megrendítő példát minden tapasztaltabb ember tucatszámra tudna felsorolni. Mint élénk illusztrációt ahhoz, hogy a gyermek érdekében a házassági elválás lehetetlen.

Az igazság kedvéért örömmel kell megállapítani, hogy a közszellem — hála Istennek — egyre jobban válásellenes. A válások ijesztő nagy száma, s csupakáros következménye láttán olyan oldalról is felsikoltanak a válások ellen, ahol eddig inkább csak bántás érte az Egyházat.

Nem is olyan régen értekezet volt valahol. Valamelyik felekezet egyik előkelő testülete tartott megbeszélést. A tárgysorozaton szerepelt ez a pont is:

mit kellene tenni a családirtó válás megakadályozására? A vita meglehetősen élénk volt, kivétel nélkül a válások megakadályozása érdekében emelt szót mindenki, a határozat pedig ez lett: fel kell írni az igazságügyi kormányzathoz, alkosson törvényjavaslatot annak megvalósítására, hogy a házasságkötéstől számított három éven belül semmiféle címen ne válhassanak el a házastársak.

A megbeszélés után, amint a résztvett előkelő urak szállingóztak lefelé a lépcsőn az emeleti helyiségből, az egyik megkérdezte:

— Nem gondoljátok, hogy ez a mi határozatunk voltaképpen egy harapás a katolikus tanításból, amely nem ismer válást?

Mire egy ismertnevű jogász ezt a választ adta:

— Pápista tan, vagy nem pápista tan, ez most nem fontos; az a lényeg, hogy egyedül ez válhatik nemzetem javára!...

Ez a tiszteletreméltó, komoly meggondolás hatja át minden igaz magyar ember lelkét s ennek jegyében írja egy neves közíró, *Liszt Nándor* is:

— A magyar ember a házasságot *esküvőnek* hívja. A házasság esküvés. Esküdni annyit tesz, mint Istent bizonyságul hívni, Isten nevével állítani, hogy igazat mondok. *Fölesküszik a harcos.* (Az áruló katonát fölbölvik.) *Megesketik a tanut.* (A hamis eskünek őt esztendő az ára.) Felelősség az eskü, a házassági eskü egy életre szól: *aki Istennek esküszik, annak esküjét csak az Isten bonthatja fel.*

— A nagyvilág államai rádöbbenek a válási katasztrófára. S már halljuk ezzel szemben a nagyképű nyafogást: *de mi lesz akkor a csalódott férjekkel? Mi lesz a csalódott feleségekkel? Mi lesz? Hát csalódottak lesznek!* Utóvégre is: a családi intézmény méltósága, isteni rendeltetése, s nemzetfenntartó ereje megérdemli, hogy egy párezren vagy tízezren

„*csalódjanak*”. Egészen biztos, hogy tizedannyian sem lesznek, mint ahány elkeseredett tüdő a Koch-féle bacillusokkal harcol, amennyi munkás a nyomorúsággal küzd, amennyi tisztviselő-, gazda-, kereskedő- és iparoscsalád a közgazdasági válságtól boldogtalan. Amikor egy hollywoodi filmsztár világgáhencegheti, hogy tíz év alatt nem kapott annyi jó szerepet, mint amennyi rossz férjjel három év alatt összeházasodott, a házasság intézményének olyan profanizációjával állunk szemben, amely ellen a keresztény világnak minden erejével küzdenie kell!

IV.

A házassági akadályok közül tagadhatatlanul a leggyakoribb s egyben nem egyszer a legnehezebben áthidalható és rengeteg érzékenység felborzolását kiváltható: a *vegyesházasság*. De nemcsak nehezen áthidalható, hanem sok értetlenséget szülő valami is! Éppen gyakorisága s fontossága hozza magával, szinte parancsolóan szükségessé teszi, hogy ezzel, a vegyesházassággal, eme beszélgetések szűkreszabott keretein belül is kimerítőbben foglalkozzunk, tekintettel kiváltképpen arra is, hogy ezen a téren kettőzötten ráfér sokakra az Egyház álláspontjának ismertetése.

Mi az, hogy vegyesházasság?

Jelenti a különböző vallású keresztények között kötött házasságot.

Fontos szempontok mellett szólnak, hogy a házastársak közt megkívánható lelki harmónia mellett egyéb tényezők egyezése is meglegyen, de legkivált meglegyen lelki síkon az összhang. Jelentős okok miatt bizonyos egyéb különbségeket sem vesz szívesen az Egyház. Így nagyon megfontolandó s nagyon sok veszéllyel járható valami a nagy különbözőség korban. Érthető, ha senki nem tartja egészse-

ges dolognak, hogy egy fiatal leány hozzámenjen egy ötvenéves emberhez. Vagy megfordítva. Hiszen igaza van a nótászonak, hogy: *nem való bokréta gyűrött süveg mellé!* Azon is lehetne szót tenni, amikor az egyik feltűnően gazdag, a másik koldusszegénys rangon aluli is. Vagy ha nagy a műveltségbeli különbség: ügyvéd és szakácsné. Lehet romantikát látni benne, hogy grófkisasszony beleszeressen egy cigányprímásba, talán valamikor lehetett ez regénytéma is, de valóságnak kissé groteszk s egészséges tünetnek éppen nem mondható, aminthogy, *nagyon okosan*, igen komoly tényezők emeltek évekkal szót az ellen, amikor vidéki kastélyokba egyre-másra vonulhattak be „*úrnők*”-nek nem mindig a szellemi, vagy legalább is lelki arisztokráciát jelentő hirességek.

Meggondolandó egyéb különbözőség is, ha például nemzetiségbeli eltérés van. De mindezeknél a különbségeknél az Egyház, éppen azért, mert nem ártja bele magát soha olyasmibe, ami nem tartozik óréá, nem tesz ellenvetést, de a vallási különbözőségnél már tilalmat állít fel.

Nem örül a vegyesházasságnak, de eltűri és bizonyos feltételekkel megengedi. Ha biztosíték van rá, hogy a házasságból születendő gyermekek, *fiúk is, leányok is egyaránt*, mind-mind katolikusok lesznek s ha van biztosíték arra is, hogy a katolikus házaspár maga vallása gyakorlását illetően nem szenved korlátozást.

Nem veheti senki rossznéven, ha minden kendőzés nélkül megállapítjuk, hogy *a vegyesházasság nem is eszményi valami*. Káros következmények nélkül ritkán szokott lenni, hogy házastársak éppen ilyen főbenjáró dologban, mint a vallás, nincsenek egyvéleményen. Van ugyan rá eset, hogy vegyesházasságban élők soha nem akaszkodnak össze ezen a hitbeli különbözőségen, de ez a legnagyobb ritkaság; amint-

hogy azt is el kell ismerni, hogy katolikus embernek másvallású házastársa nem egyszer tanúsít nagy megértést és meleg együttérzést, sőt tiszteletet, amiért nagyfokú dicséret jár.

Az első kellék a vegyesházasság megengedésénél: *biztosíték a gyermekek vallását illetően.* Ennek a biztosítéknak írásban kell meglennie s úgy kell szólnia, hogy *minden gyermek, fiú is, leány is a katolikus házastól vallását követi.* Nem elég tehát egyszerű szóbeli megállapodás. Az Egyház ugyan hisz az adott szónak is, hiszen szentnek tartja, de polgári érvénye és kötelező ereje csakis annak a megegyezésnek van, amelyet a házasságralépők írásban kötnek. Ezt a megegyezést *reverzálisnak* hívják. Ez voltaképpen egyszerű jegyzőkönyv, amelyben a házasságralépők tanuk előtt, hivatalos személyiség jelenlétében kinyilvánítják elhatározásukat.

A reverzális megkötését illetően tudni kell, hogy annak még *a polgári kötés előtt kell megtörténni!* Városiak megköthetik a polgármesteri hivatalban, falusiak a főszolgabíró előtt; olyan helyen pedig, ahol nincsen főszolgabírói hivatal, de van járásbíróság, — a járásbíróság elnöke előtt. Illetve: akár falusi valaki, akár városi, megkötheti bármely közjegyző előtt is. Erről különben megfelelő útbaigazítást adnak a plébános urak, akik azt is megmondják, hogy megkötése díjtalan, vagy — közjegyző előtt megkötve — egészen csekély költséget jelent. Ilyen megegyezés okvetlen szükséges, ettől soha nem lehet eltekinteni s módfelett fontos hangoztatni ezt, mert volt rá eset, hogy magasabb iskolát végzett, sőt szerzetesi gimnázium jeles érettségijével rendelkezett úrral is megtörtént már, hogy adott alkalommal teljesen elfelejtette, mi a teendője, pedig annakidején bőségesen hallott ám róla.

Ha az ilyen megegyezés megvan, az egyházi főható-

ság ennek alapján megadja a felmentést a vegyes-házasság tiltó akadálya alól s a jegyesek megköthetik katolikus templomban a házasságot. Enélkül erről szó sem lehet, s mert katolikus ember érvényes, szentségi házasságot csakis katolikus templomban, illetve saját plébánosa, vagy megbízottja előtt köthet, aki mégis megkísérli enélkül kötni a házasságot, együttélése sem szentségi nem lesz, sem házasság nem lesz, aminek következtében a legnagyobb lelki inségnek teszi ki magát, hiszen a szentségekhez nem járulhat, amíg jóvá nem teszi a dolgot.

Téves hiedelem azt gondolni, hogy a gyermekek katolikus neveltetését sürgető, s annak biztosítását követelő Egyház álláspontja egyszerű és közönséges hatalmi kérdés volna. Nem! Az egész nem egyéb, mint észszerű következménye annak a hittani igazságnak, hogy egyesegyedül a katolikus szent hit rendelkezik azzal az adottsággal, hogy a lelkeket üdvözíteni tudja. Tévedés ne legyen: nem arról van itt szó, hogy ki üdvözülni, s távol legyen tőlünk még csak gondolni is arra, hogy aki másvallású, az elkárhozik. Ebbe beleszólni ember nem szólhat; hanem csak arról van szó, hogy lelkeket üdvözíteni egyedül az Egyháznak adatott meg. A szülőknek kötelessége maguk gyermeke jövődő boldogsága tekintetében mindent megtenni, biztosítani tehát legelsősorban a túlvilági boldogságot, ennek elnyerése lehetőségét. Vét, szörnyű nagyot s szinte jóvátehetetlenül nagyot vét a szülei felelősség ellen, aki gyermekét kiengedi az Egyház üdvözítő tevékenységének hatósugara alól.

Ha egy apa elherdálja vagyonát, s koldusbotra juttatja gyermekeit, méltán illeti megrovás, s az ilyenek nincs rajta mit csodálkozni, ha gyermekei nem valami nagy szeretettel, s még kevesebb hálával beszélnek róla. De mit mondjunk az olyan szülőről, aki gyermekei számára az egyedül üdvözítő Anyaszent-

egyház kegyelmi áldásait nem biztosítja, s kiteszi őket az elkárkozás veszélyének. Érthető, ha felelős tényezők nem győzik eléggé hangoztatni, hogy mi a kötelessége minden katolikus embernek ezen a vonalon, s mennyi szomorúság van a német püspöki karnak 1922-ben tett megállapítása szavaiban, amelyek szerint vegyesházasságok révén az Egyház évente több lelket veszít, mint amennyit a hithirdetők ugyanannyi idő alatt az egész világon kimondhatatlan fáradalommal megnyernek.

Elismerjük, elsősorban a házasságralépők lelkét terbeli itt a felelősség, de hasonló nagy a felelőssége a házasulandók szüleinek, sőt az egész rokonságnak is.

A fiatalok sokszor meggondolatlanok, a szülőknek kell tehát megfontoltaknak, erőseknek és következeteseknek lenniük s már az ismeretségek alakulásánál gondolniok az Egyház komoly álláspontjára, s jóelőre tisztázni ezt a kérdést. Erre azt szokták mondani: ugyan, kérem, ha egy fiatalember jelentkezik, nem ugorhatunk neki azzal, hogy a mi lányunknak azonban reverzálist kell adni! Ez nagyjából igaz, de ha egy család komolyan katolikus, ha mély vallásossága gyakorlati dolgokban megnyilvánul, minden közeledő fiatalember figyelmeztetés nélkül is tudni fogja, hogy ebbe, az ilyen mélyen vallásos katolikus családba nem lehet másként benőszülni, csakis a katolikus álláspont tudomásulvétele árán. A szülők vallásossága a legjobb biztosíték tehát a reverzális megkötésére; de abban sem látszik semmi lehetetlen, sőt elengedhetetlenül szükséges is, hogy ezt a dolgot a szülők idejekorán tisztázzák, sőt pironkodás és szégyenkezés nélkül szöcbajöhet ez a házasulandók között is.

Miképpen kell a szülőknek gondolkodniok, annak megvilágítására legyen szabad egy históriával szolgálni.

Egy derék katolikus úrról szól a történet, akinek húszéves Margitka leányát nagyon megszerette egy protestáns fiatalember. A család papismerőse jóelőre figyelmeztette az apát:

— Vigyázzunk, Józsi bácsi, az a gyanúm, hogy bonyodalmak lesznek!

— Tessék csak idebizni, de köszönöm a figyelmeztetést, mert nagyon magam vagyok ám. A feleségem sumákol, a lányom meg fülig szerelmes, s vele nincs mit beszélni.

A dolog nem volt könnyű, mert a fiatalember, ahogyan mondani szokták, „erős” protestáns családból való volt, akinek apja is, fivére is lelkeszi szolgálatban állott. Június derekára volt kitűzve az esküvő. Az apa sürgette: mi lesz a reverzálissal? A fiú hebeggett, a leány sírt, a mama hápogott. Az apa azonban nem vesztette el a fejét, hanem megmondotta kerekken: *ha nincs reverzális, nincs esküvő*; — s ezzel a kemény és határozott fellépésével tiszta helyzetet teremtett.

A fiú két napig nem jelentkezett. Harmadik napon telefonált, hogy nem jön egyhamar, mert elutazik. Nosza odalett a nagylány, meg a mama! Az apa azonban fel se vette. Egy hét múlva megy haza, a fiú ott ül az asztalnál és tömi a fejét finom falattal. A mama arca sugárzik mint egy kibomlott rózsa, a leány is árad a boldogságtól, a fiú azonban magát igazolja.

— Újra itt vagyok, Józsi bácsi, de ez nem azt jelenti, hogy adok reverzalist...

— Hozott Isten, öcsém — adta vissza a szót az apa —, amit mondottál, értelmes beszéd volt; nem is szükséges, hogy elvedd a lányomat. Jól is néznénk ki, ha mindenki feleségül venné, aki fiatalember egyszer evett már az asztalomnál. Sokszor kéne neki özvegyé válnia.

— Jó, jó, kérem, de lássa be, hogy az én őseim...

— Ami az őseket illeti, ezeket hagyjuk. Ne rázd nekem a temető csontjait. Mert nekem is voltak őseim. S ha te úgy érzed, hogy őseiddel szemben tartozol valamivel, vedd tudomásul, hogy mi is tartozunk a mi őseinkkel szemben... Ezen különben nincs mit vitázni, inkább beszéljünk másról.

A hangulat napról-napra feszültebb lett. Hetek teltek el, örökös viták otthon, állandó szemrehányás mamától, nagylánytól, de az apa állotta a harcot.

Pünkösöd első napján hazamegy ebédre, asztalhoz ülnek, de szörnyen szomorú mindenki. A mama szeméből potyog a könnyeső a csigatészta aranyló levébe, a leány szeme veres a sírástól, a fiú pedig sápadt, mint egy mustrának készült, szépséges napraforgó. Síri csendesség. Leves után aztán megkérdezte az apa:

— Egy dolgot tisztázzunk; mi van máma: piros pünkösöd napja, vagy nagypéntek? Hol vagyok én: magam asztalánál, vagy siralomházban?

A mama kapta fel a szót:

— Ne csudálkozzék rajta, hogy ilyen a hangulat! Ki látott már ilyen kegyetlen apát! Útjába áll a lánya boldogságának...

Erre a leánynak is megjött a hangja:

— Nem baj, édesapám, ha nem leszünk egymáséi az életben, majd egymáséi leszünk a halálban...

Szegény fiatalok! Ezek azt hiszik, hogy olyan romantikus a valóságban is a szerelmesek közös halála, mint ahogyan ők azt elgondolják. Hogy karonfogva sétálnak át a másvilágra, s valahonnan a szférák mögül átszűrődik a rezesbanda muzsikája, amint rázendít egy nászindulóra... Ahogyan ezt a Margitkák elképzelik!... Nem is ijedt meg az apa, hanem kész volt a válasszal:

— Értem, leányom, hogy mire gondolsz! De vedd

tudomásul, hogy *szívesebben csináltatok neked halotti szemfedőt, mint menyasszonyi fátylat olyan házassághoz, amelyet nem áldha! meg az én papom, Krisztus papja, a katolikus pap...*

Döbönt csendesség támadt a kemény szó nyomán, majd megszólalt a fiú:

— Most látom, hogy milyen nagy törvény ez a pápistáknál... Én nem gyötröm tovább ezt a szegény, jó leányt, s holnapután, kedden megyünk a városházára, s megadom a reverzálist...

S úgylis lett!

Fontos, hogy a szülők álljanak a sarkukra, el ne feledjék egy pillanatra sem, mi a kötelességük, s ha úgy látják, hogy kemény küzdelem lehet itt-ott, vegyék fel az érintkezést idejekorán a plébános úrral.

Nem szabad azonban azt gondolni, hogy ezen a síkon minden tennivaló a szülőkél! Mert a legközvetlenebbül érdekelték mégis a fiatalok, a jegyesek; nekik kell elsősorban tudniok, hogy a jövőendő nemzedék lelke üdvössége tekintetében kötelességük helytállani s a katolikus álláspontot érvényre juttatni. Értethető sok derék lelkipásztornak nagy-nagy benső szomorúsága, hogy nagy csalódásokra kell elkészülve lenniök nem egyszer, mert nagyon sokszor még magukat jó katolikusoknak gondoló híveink is szomorúan levizsgáznak hithűség és gerincesség dolgában, de találkozunk ragyogó esetekkel is, amikor boldogan szemlélhetünk hősi kiállásokat s hűséges ragaszkodást bőven. Okulásul is, meg biztatónak is, hadd mondjunk el itt egy példát arra, miképpen kell a fiataloknak helytállaniok.

A történet hőse egy kedves kis mérnök úr, aki még pesti egyetemi évei alatt megismerkedett egy kellemesarcú, fiatal leánnyal, egy protestáns lelkész egyetlen gyermekével. Az ismeretségből erősebb vonalom lett s mert a leánynak nem volt már mamája,

a mérnök úr egy szép napon kitárta lelkét a papa előtt:

— Bandi bátyámnak talán nem is kell már mondanom, hogy én a Klárikát nagyon megszerettem!

Bandi bácsit nem lepte meg a szó, hiszen volt neki is látó két szeme s vaknak kellett volna lennie, hogy ne vegye észre a dolgokat.

— Jól sejtet, öcsém; látom, amit látok s tudom, hogy kissé irántavagytok egymásnak, hiszen én is voltam fiatal. Nem is csudálkozom rajta, hogy megszeretted az én kis Klárikámat, mert takaros teremtés: orcára is mutat; neveltetése sem utolsó, pedig nem is anya nevelte...

— Én tisztelettel meg is kérném a Klárika kezét s ha Bandi bácsi nem emelne nagy kifogást és adna hozzá atyai áldást, el is indulnánk együtt az életnek!...

Mi tagadás benne, Bandi bácsit szíven-ütötte a szó, tetszett neki, hogy ilyen derék fiatalember kopogtat szíve ajtaján leánya kezéért s meg is adta beleegyezését menten. A fiú azonban továbbfűzte a szót:

— Egy bökkenő azonban van, de ezt át tudjuk hidalni! Nekem eltökélt szándékom, hogy Marczell atya eskessen, aki pesti éveim alatt papom volt. Már meg is állapodtunk Klárikával, hogy megcsináljuk a reverzalist...

Bandi bácsi hangja itt felcsattant:

— Arról szó sem lehet! Én ebbe soha nem egyezhetem bele! Mit szólnak az én feletteseim, hogy egyetlen gyermekem így lép házasságra? Azt aztán már nem!

— Mondtam, Bandi bácsi, hogy áthidaljuk. A reverzalist megkapom, ez már nem vitás. Bandi bácsi kitagadja Klárikát, hogy felettesei haragja enyhüljön, az én nagynéném pedig örökbe-fogadja...

— Hogy én kitagadjam Klárikát? Ilyet még csak gondolni is!

Mit szaporítsuk sokat a szót: volt még beszéd róla jónéhányszor, a vége azonban reverzális lett s Marczell atya megeskette a fiatalokat a pesti Szent Imre kollégium kápolnájában. Amikor a harmadik gyermeket keresztelte náluk e sorok írója, a keresztelés utáni beszélgetés során kiszakadt a szó Bandi bácsiból:

— Bizony, kedves vőmurem, sír bennem a lélek is, ha arra gondolok, hogy az én leányunokámat, imé, ez a pápista szolgatárs keresztelte meg! Nem tudom, hogy őseim nem forognak-e most a sírjukban? Pedig gályarabok is voltak köztük!...

A fiatal anya sápadt arcát kissé elfátyolozta egy bágyadt mosoly, a vő azonban feltalálta magát:

— Ezen már ne rágódjunk, apa, hiszen kilenc évvel ezelőtt már tisztáztuk egyszer. Ami az őseket illeti, ne haragudjék meg reám, ha megmondom, hogy inkább a maga ősei forogjanak, mint az enyéim. Azok mindössze négyszáz éve vannak, tehát kevesebben, mint az én őseim, akik pápisták már éppen ezer éve; kisebb tehát a csendháborítás...

Ebből a gyermekágyból a fiatal mama csak nagy-sokára kelt fel; valami trombózis-félét kapott, mert utána is beteg maradt sokáig s esztendők mulva is erősen biccentett. Bandi bácsi lelkére nagy szomorúsággal nehezedett gyermeke elnyomorodása, bizony sokszor megkönnyezte; egy szép napon pedig bizalmas kettesben lévén, azt mondotta vejének:

— Nézd, fiam, én ma még vagyok, holnap rámfúj egy szellő és learat a halál... Ki tudja, meddig élek? Mondhatatlan súllyal ránehezedik lelkemre egy szörnyű gondolat... Te fiatal vagy, erős, szép; pályádon most vagy felfelelendülőben; Klárika is fiatal, sőt fiatalabb, mint te, de nyomorék lett... Ki tudja, nem találász-e valamerre mást, akit megszeretsz... hiszen gyarló az ember s hajlik a rosszra még az is, aki ma-

gát igaznak gondolja... Szeretném, ha megnyugtatónál hogy Klárika mellett kitartasz hűséggel...

Időbe tellett, amíg ezt elmondta s érezni lehetett, hogy minden szava nagy és őszinte érzések súlyától volt terhes. Lassan jött minden szó, a megfontoltság és az ezerszer-átgondoltság bele volt szöve a mondani-valók muzsikájába, de épilyen őszinte és igaz volt a vő válasza is:

— Nézze, apa, nekem ezt felesleges mondanom is. Ha olyan beteg lenne is Klárika, hogy nekem kellene emelnem az ágyban s nemcsak jártányi ereje nem volna, de még az evőkanál tartása is terhére esnék, akkor sem kellene más, soha, mégcsak egy pillanatra sem, mert nagyon szeretem őt és úgy esküdtem vele, hogy holtomig, vagy holtodig el nem hagylak...

A beszélgetés csendességét a meghatottság üde lamva párázta be, Bandi bácsi szép fehér feje kissé megrázkódott, hogy ezzel is visszaparancsolja azt a két tolakodó könnycseppet, amely mindenáron ki akart ülni szeme szögletébe; aztán magához vont a vejét, homlokoncsókolta s ajkán lávázott a szó, amikor azt mondotta neki:

— Az Isten áldja meg azt a vallást, amely tebenned a lelket ilyen széppé vasalta!...

Ezt a két históriát az élet termelte; ha tetszik, tudunk szolgálni nevekkal is, hitelessége tehát mindakettőnek vitánfelüli. Láthatják belőlük szülők is, jegyesek is, mint kell helytállni s a katolikus felfogásnak érvényt szerezni. Ismételjük: a reverzáliskérés nem hatalmi tébolyon alapul, hanem dogmatikai, hit-tani kényszerűség, amelynek megvan a maga logikai indoklottsága, s vele szemben nem áll meg semmiféle kifogás.

V.

Hiba volna korszellemmel magyarázni azt a beteges elferdülést, amely manap a hitvesi hűség tekintetében gyakorta mutatkozik. Az mindenesetre üdvös dolog lenne, hogy kinyomoztassék: minő körülmények közrejátszása okozta, hogy ezen a ponton meglazult a régi felfogás. Kiváltképen van két érdekes típus, amelyről sokat lehetne elmélkedni. Az egyik: *a meg nem értett nő*; a másik: *a túlságosan megértett férfi*.

Az elsőt léha udvarlók haszontalan fecsegése nyálazza körül: asszonyom, önnek csak egy baja van: túlságosan prózai ember a férje, aki mellett nem találja meg a maga szárnyalását... S ereszti a szót az ilyen bókoló, akárcsak a selyemhernyó ereszti maga gubója fonálát; sok szűkagyú teremtes pedig bekapja ezt a maszlagot s megszédül.

A másik: a túlságosan megértett férfi. Lehet valaki hatszor elvált úr, kerül egy hetedik nő, aki azt pöntyögi: ennek az embernek az a baja, hogy még senki nem értette meg, nem akadt még senki, akivel lelke harmóniában összeforrhatott volna, de én... én más vagyok neki, én az életet és a megifjulást jelentem... S milyen komolyan tudják ezt egyesek mondani! Az ember igazolva látja, hogy az emberi butasághoz képest a tenger arasznyi kis tócsa mindössze...

A házasság jogok és kötelességek összefonódása. Vállalni jogokat kötelességek nélkül, ez zsarnokság; kötelességek jogok nélkül, ez szolgaság. A házastársaknak vannak jogaik egymással szemben s ugyanebből következnek bizonyos kötelességek. Nagy átlagban az a dolgok rendje, hogy a férfi a kenyérkereső, a nő gondja pedig a háztartás vitele; vannak azonban esetek, amikor ezek a gondok megoszlanak. S túl ezen a gondoskodáson, hogy a férfi megkeresi a

megélhetéshez szükséges dolgokat, a nő pedig okos beosztással s szorgos házimunkával kevesebbit a gondokat, vannak kötelességek egymás lelkével szemben is. Egymás megszentelése, ami nem történhetik meg más módon, csakis a kölcsönös jópéllda útján. Senkire nem olyan fontos az apostol intelmének megtartása, mint a házastársak számára:

— *A szeretet tűrő, kegyes, nem irigykedik, nem cselekszik rosszul, nem fuvalkodik fel!...*

— *Nem nagyravágyó, nem keresi magát, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat!...*

— *A szeretet mindent elvisel, mindent elhisz, mindent remél, mindent elszenved... (I. Kor. 13. 4—7.)*

A léleknek és a szívnek annyira egybehangoltnak kell lennie, hogy a házastársak szinte eggyéforrjanak s egymást illetően nekik is azt a vallomást kell tenniük, amit a bibliai Ruth mondott Noeminek:

— *Ahová te tartasz, oda megyek én is; ahol te lakni fogsz, ott lakom majd én is; a te néped az én népem, a te hazád az én hazám, a te Istened az én Istenem; amely föld téged betakar halálod után, ott veszek én is temetőhelyet... (Rt. 1. 16—17.)*

Katolikus házasságnak szebb és költőibb alapot nem is lehetne gondolni mint azt, ha valaki magáévá teszi s hitvestársával szemben valóra váltja ezeket a szép elgondolásokat. De nem az érzelmek és a szép mondások síkján csupán, hanem tettekben is!

Nagy jogokat nyernek a házastársak, de ezekkel szemben megvannak a nagy kötelességek is. S a legnagyobb kötelesség kétségtelenül ez: *vállalni mindazokat a terheket, amelyek a házassággal velejárnak!* Átérezni s megrogyó térddel, tisztelettel megállani azelőtt a nagy titok előtt, amelyet így lehetne nevezni: *a szülei hivatás fensége.*

Következik ebből, hogy a gyermek csakugyan az, ahogyan nevezi a magyar ember szavajárása: *édes*

teher s a házastársaknak meg kell érteniök XI. Pius pápa intő szavait:

— Az Isten nemcsak azért akarja az emberek megszületését, hogy éppen csak éljenek és a földet benépesítsék, hanem: hogy az Istent tiszteljék, vagyis Őt megismerjék, szeressék és Benne az égben örök boldogságukat találják. Tehát: a mindenható Isten erejéből a szülők közreműködésével születő gyermek az isteni Jóságnak kiváló ajándéka és a házasság nemes gyümölcse. *A keresztény szülők értsék meg, hogy ők nemcsak az emberi nem elterjesztésére és fenntartására vannak hivatva, hanem arra, hogy Krisztus Egyházának gyermekeket, a szenteknek polgártársakat s Istennek háznépét adjanak!*

S ennek a pápai megnyilatkozásnak szellemében mondja Fehérvár püspöke, Shvoy Lajos ezeket a meg-rázó szavakat:

— Az Isten teremtetársává magasztosítja fel az embert, amikor a házasság szentsége révén a szülei hivatásnak kötelezettségével ruházza fel. Ebben az elhivatottságban a szülők felelősséget vállalnak az Isten teremtető akaratának teljesítésére, éppen azért szörnyű bűn és lázadás a teremtető Isten ellen, ha a szülők bármi módon szembe szállnak az Isten teremtető akaratával és megtagadják az új életet teremteni akaró Istennek a szülői kötelességvállalást; vagy pedig bűnös akarattal megakadályozzák, hogy világra jöjjön a bimbózó élet, amelybe pedig már belecsókolt a Isten önmaga képét és hasonlatosságát, a ha'hatatlan lelket! *Félelmetes számadás lesz felelni azokért, akiket az Isten teremteni akart, vagy már meg is teremtet, de nincsenenek, mert a szülők nem akarták!*

Ezek a szavak egy főpásztori körlevélből valók. A felelősségérzet hullámai feszítik a szavakat s csak fokozódik ez a főpásztori aggodás a továbbiak során:

— Nem kisebb a szülők felelőssége azokkal a gyer-

mekekkel szemben sem, akik nincsenek, de az Isten akarata volna, hogy legyenek. *A szülőknek nincs joguk olyanokat megfosztani a léttől, akiknek az Isten akarata szerinti házasság következményeképpen ugyanolyan joguk van az élethez, mint a szülőknek!* Eme felelősséget még csak súlyosbítja az a tény, hogy az Isten terveivel bűnös módon szembeszálló szülők nemcsak a pusztá léttől, hanem az örökélettől is megfosztják azokat, akiket Isten az örökéletre akart teremteni, *de nincsenek, mert a szülők nem akarták.*

Megszívlelésre érdemes szavak ezek s ha a mai társasélet uralkodó felfogása azt is mondja erre, hogy kemény beszéd, a léleknek meg kell értenie, hogy *igaz beszéd* s vállalnia kell minden hitvestársnak az isteni akarattal szemben a Szűzanya engedelmességét: *Ime, az Úrnak szolgálóleánya; legyen nekem a Te igéd szerint.* Beszélnek gazdasági okokról, nyomorúságról, meg egyebekről. Ezzel szemben a való tény inkább az, hogy az önzetlenség hiánya sokkal többet megmagyaráz, mint a nyomor emlegetése, mert csak igazság marad, hogy ahova a jó Isten fát ültet, ad oda esőt is, ahová báránykát ad, ad oda legelőt is; s ha van sok igaz abban, hogy a földi vagyon elosztása nem igazságos és a sokgyermekes családokkal szemben még ma sem tudják, mi a társadalom kötelessége, az is igaz marad, hogy mindannyian felelősek vagyunk abban, hogy a több szociális igazságot jelentő krisztusi elvek még ma sem nyertek polgárjogot a törvénykönyvben...

Anyagi okokra való hivatkozással talán lehet némely visszaélés magyarázatát megadni bizonyos esetekben, de nagy átlagban ez a kifogás csődöt mond, hiszen mindenki hallhatta egy kiváló orvosprofesszornak azt a nagyszerű s nagyon is igazolt megállapítását, hogy *ötszörannyi gyermeket fel lehetne nevelni abból az összegből, amit az emberi kényelemszeretet*

áldoz a nyűgnek vett gyermektől való szabadulásért,
— nem is szólva itt arról, hogy mit fizetnek rá az emberek egészségben!

Egy híres nőgyógyász bevallja, hogy betegei között alig került olyan nő, aki egynél több gyermek anyja lett volna, sőt: 95%-ban gyermektelenek voltak. És mégis orvosra szorultak; úgy látszik, hogy a gyermek-asszonyoknak nem kell orvos; *nyilván az tehát az egészséges állapot!*

Egy német orvosi szaklapban pedig szomorú beszámolót olvashatunk arról, hogy 1935-ben Németországban tiltott műtét miatt 80.000 anya halt meg; 300.000 lett beteg s ezek közül 200.000 egész életére súlyosan beteg maradt. Mindez egy év alatt!

Nagy és súlyos igazságok ezek, amelyeknek nehéz pörölycsapásként kell a házasulandók lelkére hullaniok, hogy úgy álljanak Krisztus oltára elé: szívükben tiszta és szent szándékokkal vállalni a jogokkal a kötelességeket is. Lehet egy visszaélés és helytelen fel fogás *divatos*, lehet járványszerűen elterjedt, ez azonban nem mentesít a következmények alól; az orvos a járványt is betegségnek tartja, sőt attól még jobban óvja az embereket, mint a szórványos megbetegedésektől. Isten életnek és halálnak Ura; embernek Vele szemben más szava nem lehet, csak egy: *legyen meg a Te akaratod* s ha ez az isteni kéz fel akar valakit emelni az apai méltóság ormára, vagy az anyaság koszorúját akarja fonni egy tiszta nő tiszta homlokára, *jaj annak, aki Őt ebben megakadályozni merészel!*

Kesergünk rajta, hogy hervad a magyar élet s búsan kérdezi a költő is:

— Melyik búzatábla hozza meg az áldást?... Melyik anya fáradt, roskadozó teste hozza meg az égő, lobogó megváltást? *(Liszt Nándor.)*

Mindenki az anyáktól vár mindent, Mécs László is ezt sikoltja: *anya kell!* s milyen sokan várják a jö-

vendő nagy embereit, csendesen zúgolódva a mai sors ellen, hogy nincsenek a nagy időhöz méretezett nagy emberek; és sürgetik az idő termelő méhét:

— Melyik palotában játszik az a gyermek, Akinek a lelkén megváltó szerelmek. Új Széchenyi-eszmék új gyökeret vernek?!... (*Liszt Nándor.*)

Ez a mai kor reszket az örömekért, soha még annyira raffinált sokszerűséggel nem esett neki senki az örömpohárnak, mint ahogyan azt ajkához emeli a mai kor embere s nem látja meg a legtisztább örömet, és nem értékeli: a gyerekszem üdítően tiszta ragyogását. Pedig igaza van *Bangha* Bélának, hogy a leghíresebb szobrászok minden műve egybehalmozva is közönséges szemétdomb egy kisgyermek sugárzó szemének szépségéhez képest... Ez az örök csudaszer, az élet ezernyi keservének megédesítője s nem kell valakinek nagy gondolkodónak lennie ahhoz, hogy helyeseljen Gárdonyi mondásához:

— Nagy csuda a gyermek! S ha nem is lett volna semmi istenhit a földön, az első gyermekkel az leköltözött volna és otthont vert volna az emberek szívében!...

VI.

Mivel a házasság szentség, azoknak, akik házasságra akárnak lépni, ezt a szándékukat kellő időben, legalább 2—3 hétel előbb be kell jelenteniök az illetékes plébániahivatalban. Szánalmas mosolyt kelt az a nagyon sokszor hallott mentegetődzés, hogy valaki anyagiak miatt mulasztotta el az egyházi jelentkezést, hiszen ma már mindenki tudja, hogy *ezen nem múlhat az esküvő!*

A házasságkötés szertartásáról nagyjából a következőket kell tudni:

A jegyespár házasságkötés előtt szentgyónáshoz járul. Tekintettel arra, hogy ennek a lépésnek fon-

tossága egész életre kihat, nagyon helyesen járnak el a jegyesek, ha ezt a szentgyónásukat különösen nagy gonddal, s még a szokottnál is komolyabb előkészülettel végzik el. Rendkívül ajánlatos életgyónás végzése, hogy életük eme nagy fordulójánál teljesen lezárhassák a múltat. Nem győzzük eléggé hangsúlyozni, hogy a legteljesebb bizalommal legyenek eltelve a gyóntatópap személye iránt, azzal a meggondolással, hogy minden el van temetve a gyóntatószékben, s ha akárminő gátló körülmény zavarná őket, minden feszélyezettség nélkül keressenek fel számukra ismeretlen gyóntatót.

Az esküvő színhelye rendes körülmények között a templom, indokolt esetben azonban háznál is tartható. Az Egyház ősi szokása szerint legünnepélyesebb szentmise keretében, úgynevezett nászmissával, amikor is a jegyesek és a rokonság szentáldozáshoz járulnak, ha azonban nászmissán kívül, mint külön szertartás történik az esküvő, akkor a következőképpen megy végbe:

A pap karingben és fehér stólában megy az oltárhoz. A házasulandók megállnak az oltár legalsó lépcsőjén, mégpedig úgy, hogy a vőlegény van jobbról, s a menyasszony balról; a násznagyok pedig mögöttük. Keresztvetés után a pap megkérdezi a nevüket, mire a vőlegény is, a menyasszony is megmondja a keresztnévét.

A pap felszólítja őket külön-külön:

— Nyilatkozzál Isten és az Anyaszentegyház színe előtt, akarod-e a jelenlevő X-t az Anyaszentegyház törvénye szerint feleségül magadhoz venni?

Felelet: akarom!

— Igéred-e, hogy hozzá holtodig vagy holtáig mindenben hű akarsz lenni, mint a hű férj feleségéhez az Isten parancsolata szerint hű lenni köteles?

Felelet: Igérem!

Ezután az oltárra leteszik a gyűrűket, a sírigtartó

hűség és a véget nem érő szeretetet jelképét, azokat a pap a következő módon megáldja:

Könyörögjünk! Áldd meg Uram ezeket a gyűrűket, amelyeket a te nevedben megáldunk, *†* hogy akik azokat hordják majd, a te békességedben megmaradjanak, akaratomban kitartsanak és szeretetedben éljenek, öregbedjenek, gyarapodjanak egész életükben, a mi Urunk Jézus Krisztus által, Amen.

Könyörögjünk! Te, Uram, az emberi nem teremője és fenntartója, a lelki kegyelmek adományozója, küldd el a mennyekből a vigasztaló Szentlelket ezekre a gyűrűkre, hogy mennyből jövő védelmező erőddel felruházva, azoknak, akik majd hordják, örök üdvösségükre legyenek, ami Urunk Jézus Krisztus által, Amen.

Ezután szenteltvízzel meghinti a pap a gyűrűket és ujjaikra húzza, majd áldás formájában keresztet szór rájuk:

In nomine Patris *†* et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Ezután letérdepelnek s elimádkozzák a Miatyánkot, majd a pap így imádkozik:

Könyörögjünk, Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jákob Istene, áldd meg ezeket *†* az ifjakat és ültess el lelkükbe az élet magvát, hogy amit a maguk javára ismertek, azt megtenni kívánják, a mi Urunk Jézus Krisztus, az emberek megváltója, a Te egyszülött Fiaid által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egyetemben, mindörökkön örökké, Amen.

Majd a pap elimádkozza a 127-ik zsoltárt:

Boldogok mindnyájan, akik az Urat félik és akik az ő útjain járnak.

Mivel kezded munkája után élsz, boldog vagy és jól leszen dolgod.

Feleséged, mint a termékeny szőlőtő, házad falain; fiaid, mint az olajfa bimbói asztalod körül.

Ime, így áldja meg az Isten azt, aki őt féli.

Áldjon meg téged Sion ura és lássad Jeruzsálem javait életed minden napjaiban és lássad fiaidnak fiait és békességet Izraelben, Amen.

Utána elimádkozzák a Miatyánkot, majd a pap így folytatja:

Könyörögjünk! Kérünk Uram, tekints le szent egedből erre a házasságkötésre, s miként Tóbiást és Sárát a béke angyalának kíséretével oltalmaztad, úgy oltalmazd meg ezeket is a gonosz lélek kísértései ellen, távoztasd el tőlük a test és lélek veszedelmeit, hogy a te oltalmazó pártfogásod alatt dicsérjék a te áldott szent nevedet, mindörökké, Amen.

Könyörögjünk! Hallgasd meg Uram könyörgésünket, s kegyesen segédkezzél a te intézményednél, amelyet az emberi nem fenntartására rendeltél, hogy amit a te rendelésed szerint megkötnék, a te segítségével megtarthassák, a mi Urunk Jézus Krisztus által, Amen.

Könyörögjünk! Áldd meg Ő Uram Jézus Krisztus ezt a te szolgádat és szolgálóleányodat, amint Mózes könyörgésére megáldottad Izrael fiainak családját, hogy a Vöröstengeren átkelve, megmeneküljenek a fáraó elől, hasonlóképpen ők is mentek legyenek előtted az ítélet napján, a mi Urunk Jézus Krisztus által, Amen.

Könyörögjünk! Áldjon meg Ő titeket az Atyaisten, őrizzen meg benneteket a Fiúisten, világosítson meg titeket a Szentlélekisten; tekintsen le rátok az Úr és adjon nektek békét éltetek minden napján, töltsön el benneteket az ég összes áldásával bűneitek bocsánatára, hogy örök éltetek legyen, mindörökkön örökké, Amen.

Utána a pap stólával átfonja az új házaspár kezét, mondván:

Összekötlek titeket szent házasságban, az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.

Minek végeztével a vőlegény is, a menyasszony is letérdepelnek külön-külön és a pap után mondják az

eskü szavait egyenkint; balkezüket szívükre, jobbkezük három ujját pedig a feszületre helyezve:

Isten engem úgy segéljen,
 Nagyasszonyunk, a szeplőtelen szűz Mária,
 És Istennek minden szentjei,
 Hogy a jelenlévő (Jánost, Máriát) szeretem,
 Szeretvén magamhoz veszem feleségül (Szeretvén
 hozzá megyek feleségül)
 Istennek rendelése szerint,
 A keresztény Anyaszentegyház szokása szerint,
 S hogy őt el nem hagyom,
 Holtomig, holtáiglan,
 Semminemű viszontagságban,
 Isten engem úgy segéljen!

Eskü végeztével az új házaspár kivonul a templomból. Az esketőpap a templomajtóig kíséri őket, azért is, hogy a gratulációk rossz szokása a hely szentségét ne zavarja.

